

DERS:FELSEFE

KONU:18-19 YY FELSEFESİ

SINIF:11

18.-19. YÜZYIL FELSEFESİ (AYDINLANMA FELSEFESİ)

18. - 19. yüzyıl felsefesine "*Aydınlanma Felsefesi*" de denir. Bu çağ "*Akıl Çağı*" olarak da isimlendirilir. Kant'ın deyişiyle: " insanın aklını kendisinin kullanmaya başlamasıdır ". Aydınlanma felsefesi metafizik konularla şiddetle savaşıyor. Bu dönemde akla aşırı bir güven beslenerek, geleneklerden ve dinden kurtulup, insanın kendi kaderini yine kendisinin belirleyeceğine inanılır. Akılla beslenen aşırı güvenle devlet, toplum, din ve eğitim yeniden düzenlenmeye çalışılmıştır.

Akla önem verilmiş, birçok alanda birçok gelişmeyi beraberinde getirmiştir. Ekonomik ve siyasal açıdan kendini hissettiren bu gelişmeler, Fransız İhtilali gibi bir olayın ve Sanayi Devrimi gibi üretime dair bir olgunun yaşanmasına neden olmuştur. Bu olayların yarattığı etki, aydınlanmanın içeriğini de belirlemiştir.

Fransız İhtilali; Halk yoksulluk içindeyken kralın zenginliği Fransız İhtilali'nin görünen nedenidir. İhtilalin arkasındaki sebepler arasındaysa okuryazarlığın artması ve bağımsız yayınların desteklenmesiyle toplumda büyük bir değişim ve bu değişimi organize eden Fransız aydınları ve onların felsefi görüşleri vardır.

Sosyal yaşayıştaki eşitsizlik ve adaletsizlik, aydınlanmayla oluşan özgürlük düşüncesiyle halk içinde krala karşı bir ayaklanma başlatmıştır. Bütün dünyayı etkileyen ihtilal, Fransa'da mutlak monarşinin yıkılması ve cumhuriyet rejiminin kurulmasıyla sonuçlanmıştır.

Sanayi Devrimi; İngiltere'de başlayan Sanayi Devrimi, hızlı üretim yapan fabrikaların kurulmasını ve ulaşımın kolaylaşarak kültürel ve ekonomik etkileşimin artmasını sağlamıştır. Bilim ve teknolojideki gelişmeler ve ekonomik alana yönelik felsefi düşünceler bunların zeminini oluşturmuştur.

18-19 YY FELSEFESİNİN GENEL ÖZELLİKLERİ

Aydınlanma olarak da bilinen 18-19. yüzyıl felsefesinin en iyi tanımlarından birini o dönemde yaşamış filozof Immanuel Kant yapar. Kant, “Aydınlanma Nedir?” başlıklı yazısında aydınlanmayı, insanın kendi suçu nedeniyle düşmüş olduğu ergin olmayış durumundan kurtulma olarak tanımlar. Kant, ergin olmayış benzetmesiyle insanın aklını kendi başına kullanamayışını işaret eder ve bunun insanın suçu olduğunu vurgular. Kant, bu dönemin sloganı olarak da “Aklını kullanma cesaretini göster!” demiştir

18. YÜZYIL - 19. YÜZYIL FELSEFESİNİN GENEL ÖZELLİKLERİ

- Akla güven duyulmuş ve akılcı düşünce artmıştır.
-
- Özgürlüğü engelledikleri düşüncesiyle siyasi ve dinî otoritelere karşı gelinmiştir.
-
- Düşünce özgürlüğü desteklenmiştir.
-
- Aydın ve yazarlar sınıfı oluşmuştur.
-
- Sanat, felsefe ve edebiyatta önemli eserler verilmiştir.
-
- Fransız İhtilali ve Sanayi Devrimi gerçekleşmiş ve buna bağlı problemler tartışılmıştır.
-
- Felsefede yeni ekoller çıkmıştır.

Aydınlanma çağı

Aydınlanma çağı, 18. yüzyıl Avrupa'sına damgasını vuran;toplumsal, bilimsel, felsefi vb. alanlardaki köklü değişimleri ve gelişmeleri sağlayan bu çağa “Akıl Çağı” demek yerinde olacaktır. Çünkü Aydınlanma çağı, feodal bağların ve kurumların topa tutulduğu, feodalizmin içinde ortaya çıkan ve olgunlaşan burjuvazinin amaçlarının gözetildiği büyük değişimlerin görüldüğü bir çağ.

Bugünü anlamak istiyorsak geçmişî gözardı ederek yapamayız bunu ve günümüz dünyasını, hızla “globalleşen” dünyamızı -ya da Samir Amin'in deyişi ile “Kaos İmparatorluğu“nu- anlamak istiyorsak ve evrenin ve insanın yitişi karşısında daha fazla sessiz kalınamayacağı kanaatini taşıyorsak anlayamadan, bilmeden değiştiremeyeceğimizi biliyorsak, anlama ve anlamlandırma çabasından kaçmamalıyız. İşte bu nedenlerden ötürü günümüz burjuva toplumlarını ve ideolojisini tanımlayabilmek için, burjuva siyaset kuramının oluşturulduğu döneme, felsefi söylemin çoklukla burjuvaziye hizmet ettiği ya da burjuvazinin bu söylemi kendi çıkarları için kullandığı, Aydınlanma Çağı'na bakmak gerekir.

“Aydınlanma, insanın kendi suçu ile düşmüş olduğu bir ergin olmama durumundan kurtulmasıdır. Bu ergen olmayış durumu ise, insanın kendi aklını bir başkasının kılavuzluğuna başvurmaksızın kullanamayışınıdır. İşte bu ergin olmayışa insan kendi suçu ile düşmüştür; bunun nedenini de aklın kendisinde değil, fakat aklını başkasının kılavuzluğu ve yardımı olmaksızın kullanmak kararlılığını ve yürekliliğini gösteremeyen insanda aramalıdır. Sapere aude!* Aklını kendin kullanmak cesaretini göster! sözü şimdi Aydınlanmanın parolası olmaktadır.” diyor Kant.

Aydınlanma ile gerçekten de insan aklı üzerindeki dinsel, siyasal, geleneksel kurumların ve otoritelerin ipoteği kaldırılmaya çalışılmış, insan aklının başka insanlar, güçler ya da kurumlar

tarafından yönlendirilmesi ve idare edilmesi kıyasıyla eleştirilmiş, aklın özgürleşmesi için metafizikle, skolastik felsefe ile ve -mevcut üretim ilişkileri kendi gelişimine ayak bağı olmaya başlayan, güçlenmekte ve iktidar talebini haykırmakta, sesini yükseltmekte olan, burjuvazinin istemine paralel olarak-monarşik yönetim biçimi ve üzerinde yükseldiği feodal üretim ilişkileriyle mücadele edilmiştir.

İnsan aklının bilgi ölçüsü olarak alındığı, insan ve kültür sorunlarının gündeme getirildiği, bilginin topluma yayılmasının amaçlandığı, geleneklerin ve inançların bir “akla uygunluk” ilkesi ile değerlendirildiği, Engels’in “Din, doğa anlayışı, toplum, devlet örgütü, herşey en acımasız bir eleştirinin konusu oldu; her şey, aklın mahkemesi önünde kendini savunmak zorunda kaldı ya da mahkum oldu” dediği bu çağla birlikte insanlığın gelişimi önündeki bir çok engel kaldırılmış oluyordu.